

Υπόθεση C-126/23

**Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως κατά το άρθρο 98,
παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου**

Ημερομηνία καταθέσεως:

2 Μαρτίου 2023

Αιτούν δικαστήριο:

Tribunale Ordinario di Venezia (Ιταλία)

Ημερομηνία της απόφασεως του αιτούντος δικαστηρίου:

15 Φεβρουαρίου 2023

Ενάγοντες:

UD

QO

VU

LO

CA

Εναγόμενοι:

Presidenza del Consiglio dei ministri

Ministero dell'Interno

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Αγωγή αποζημιώσεως κατά του Δημοσίου λόγω μη μεταφοράς ή πλημμελούς μεταφοράς της οδηγίας 2004/80/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για την αποζημίωση των θυμάτων εγκληματικών πράξεων (ΕΕ 2004, L 261, σ. 15), και, ειδικότερα, λόγω μη συμμορφώσεως με την υποχρέωση του άρθρου 12, παράγραφος 2, αυτής, η οποία συνίσταται στην πρόβλεψη για σύστημα αποζημιώσεως των θυμάτων εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας, το οποίο διασφαλίζει εύλογη και προσήκουσα αποζημίωση των θυμάτων.

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως

Αίτηση δυνάμει του άρθρου 267, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ σχετικά με τη συμβατότητα με την οδηγία 2004/80 εθνικής ρυθμίσεως η οποία, αφενός, εξαρτά την καταβολή αποζημιώσεως στους γονείς και την αδελφή του θύματος ανθρωποκτονίας από την απουσία συζύγου και τέκνων του θύματος και, αφετέρου, εξαρτά την καταβολή της αποζημιώσεως αυτής από τις διαθέσιμες πιστώσεις Ταμείου το οποίο συστήνεται βάσει της εν λόγω ρυθμίσεως, χωρίς αυτή να προβλέπει την πίστωση συγκεκριμένων ποσών για την καταβολή της αποζημιώσεως.

Προδικαστικά ερωτήματα

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης καλείται να αποφανθεί [υπό τις περιστάσεις που περιγράφονται στην παράγραφο Α, σχετικά με αγωγή αποζημιώσεως που άσκησαν Ιταλοί υπήκοοι, μόνιμοι κάτοικοι Ιταλίας, κατά του Δημοσίου-Νομοθέτη λόγω μη μεταφοράς και/ή εσφαλμένης και/ή ελλιπούς μεταφοράς της οδηγίας 2004/80/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για την αποζημίωση των θυμάτων εγκληματικών πράξεων, και, ειδικότερα, λόγω μη συμμορφώσεως με την υποχρέωση που προβλέπεται στο άρθρο 12, παράγραφος 2, η οποία επιβάλλει στα κράτη μέλη να θεσπίσουν έως την 1η Ιουλίου 2005 (όπως ορίζεται στο επόμενο άρθρο 18, παράγραφος 1) ένα γενικό σύστημα αποζημιώσεων, το οποίο να διασφαλίζει προσήκουσα και εύλογη αποζημίωση των θυμάτων όλων των εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας, στις περιπτώσεις που τα θύματα δεν ήταν σε θέση να λάβουν πλήρη αποζημίωση από τους άμεσα υπευθύνους για τις ζημιές που υπέστησαν] και όσον αφορά την περίπτωση εκπρόθεσμης (και/ή ελλιπούς) μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο της οδηγίας 2004/80/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29 Απριλίου 2004, ως προς τα ακόλουθα ερωτήματα:

α) λαμβανομένης υπόψη της διατάξεως του άρθρου 11, παράγραφος 2bis, του νόμου 122/2016, η οποία εξαρτά την καταβολή αποζημιώσεως στους γονείς και την αδελφή του θύματος ανθρωποκτονίας από την απουσία του/της συζύγου και των τέκνων του θύματος, ακόμη και αν υπάρχει τελεσίδικη απόφαση, η οποία προσδιορίζει επίσης το ποσό της υπέρ τους αποζημιώσεως, επιβάλλοντας στον δράστη του εγκλήματος την καταβολή του:

- συμμορφώνεται η καταβολή της αποζημιώσεως που καθορίζεται υπέρ των γονέων και της αδελφής θύματος εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας, σε περίπτωση ανθρωποκτονίας, βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 2bis, του νόμου 122 της 7ης Ιουλίου 2016 (διατάξεις για τη συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ιδιότητα της Ιταλίας ως μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης – ευρωπαϊκός νόμος 2015-2016), όπως τροποποιήθηκε (με το άρθρο 6 του νόμου 167 της 20ής Νοεμβρίου 2017 και το άρθρο 1, παράγραφοι 593-596, του νόμου 145 της 30ής Δεκεμβρίου 2018), δεδομένου ότι εξαρτάται από την απουσία τέκνων και συζύγου του θύματος

(όσον αφορά τους γονείς) και την απουσία γονέων (στην περίπτωση αδελφών), με τα οριζόμενα στο άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/80, καθώς και τα άρθρα 20 (ισότητα έναντι του νόμου), 21 (απαγόρευση διακρίσεων), 33, εδάφιο 1 (προστασία της οικογένειας), 47 (δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου) του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το άρθρο 1, πρωτόκολλο 12, της ΕΣΔΑ (απαγόρευση των διακρίσεων);

β) όσον αφορά το όριο για τη χορήγηση της αποζημίωσης:

- δύναται να θεωρηθεί «*εύλογη και προσηκουσα αποζημίωση των θυμάτων*» κατ' εφαρμογή των προβλεπομένων στο άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/80 η προϋπόθεση για τη χορήγηση της αποζημίωσης βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 3, του νόμου 122/2016 (διατάξεις για τη συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ιδιότητα της Ιταλίας ως μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης – ευρωπαϊκός νόμος 2015-2016), όπως τροποποιήθηκε (με το άρθρο 6 του νόμου 167 της 20ής Νοεμβρίου 2017 και το άρθρο 1, παράγραφοι 593-596, του νόμου 145 της 30ής Δεκεμβρίου 2018), η οποία διατυπώνεται με τις λέξεις «εν πάση περιπτώσει εντός των ορίων των διαθεσίμων του Ταμείου που αναφέρεται στο άρθρο 14», χωρίς καμία διάταξη να επιβάλλει στο Ιταλικό Δημόσιο την υποχρέωση να προβλέψει ποσά που να διασφαλίζουν την καταβολή των αποζημιώσεων, έστω και αν αυτά καθορίζονται σε στατιστική βάση και, εν πάση περιπτώσει, επαρκούν για την αποζημίωση των δικαιούχων εντός εύλογης προθεσμίας;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Οδηγία 2004/80/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για την αποζημίωση των θυμάτων εγκληματικών πράξεων (στο εξής: οδηγία 2004/80): άρθρα 12 και 18.

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης: άρθρο 20, άρθρο 21, άρθρο 33, παράγραφος 1, και άρθρο 47.

Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΑΔ): άρθρο 1, πρωτόκολλο 12.

Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

Legge n. 122 (Disposizioni per l'adempimento degli obblighi derivanti dall'appartenenza dell'Italia all'Unione europea – Legge europea 2015-2016 νόμος 122 περί διατάξεων για τη συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ιδιότητα της Ιταλίας ως μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης – ευρωπαϊκός νόμος 2015-2016) της 7ης Ιουλίου 2016, όπως τροποποιήθηκε (με το άρθρο 6 του νόμου 167 της 20ής Νοεμβρίου 2017 και το άρθρο 1, παράγραφοι

593-596, του νόμου 145 της 30ής Δεκεμβρίου 2018) (στο εξής: νόμος 122/2016): άρθρο 11 (*Δικαίωμα αποζημίωσης υπέρ των θυμάτων εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας, κατ' εφαρμογήν της οδηγίας 2004/80/ΕΚ. Διαδικασία επί παραβάσει 2011/4147*), παράγραφοι 1 και 2:

«Με την επιφύλαξη των μέτρων που λαμβάνονται υπέρ των θυμάτων ορισμένων εγκλημάτων που προβλέπονται από άλλες νομοθετικές διατάξεις, εφόσον είναι ευνοϊκότερες, αναγνωρίζεται το δικαίωμα αποζημίωσης που καταβάλλεται από το Δημόσιο σε θύμα εκ προθέσεως εγκλήματος που τελέστηκε με βία και σε κάθε περίπτωση για το έγκλημα που προβλέπεται στο άρθρο 603bis του [ιταλικού] ποινικού κώδικα, πλην των εγκλημάτων των άρθρων 581 και 582, εκτός αν συντρέχουν οι επιβαρυντικές περιστάσεις του άρθρου 583 του [ιταλικού] ποινικού κώδικα.

2. Αποζημίωση για ανθρωποκτονία [...] καταβάλλεται στο θύμα ή στους έλκοντες δικαιώματα οι οποίοι αναφέρονται στην παράγραφο 2-bis, στην έκταση που καθορίζεται από την υπουργική απόφαση που προβλέπεται στην παράγραφο 3. Για εγκλήματα άλλα από τα αναφερόμενα στην πρώτη περίοδο, η αποζημίωση καταβάλλεται αντί της επιστροφής δαπανών ιατρικής και υγειονομικής περίθαλψης».

Άρθρο 11, παράγραφος 2bis: «Σε περίπτωση θανάτου του θύματος συνεπεία του εγκλήματος, η αποζημίωση καταβάλλεται στον επιζώντα σύζυγο και στα τέκνα. Εάν ελλείπουν ο σύζυγος και τα τέκνα, η αποζημίωση οφείλεται στους γονείς και, εάν ελλείπουν οι γονείς, στα αδέρφια που συγκατοικούν με το θύμα και συντηρούνται από αυτό κατά τον χρόνο τελέσεως του εγκλήματος».

Άρθρο 11, παράγραφος 2ter: «Σε περίπτωση συρροής ελκόντων δικαιώμα, η αποζημίωση κατανέμεται βάσει των ποσοστών που προβλέπουν οι διατάξεις του δεύτερου βιβλίου, τίτλος II, του [ιταλικού] αστικού κώδικα».

Άρθρο 11, παράγραφος 3: «Με κοινή απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών και του Υπουργού Δικαιοσύνης, η οποία εκδίδεται, σε συμφωνία με τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών, εντός προθεσμίας έξι μηνών από την ημερομηνία ενάρξεως ισχύος του παρόντος νόμου, καθορίζονται τα ποσά της αποζημίωσης, εν πάσει περιπτώσει εντός των ορίων των διαθεσίμων του Ταμείου του άρθρου 14, εξασφαλίζοντας μεγαλύτερη αποζημίωση στα θύματα των εγκλημάτων σεξουαλικής βίας και ανθρωποκτονίας και, ειδικότερα, στα τέκνα του θύματος σε περίπτωση ανθρωποκτονίας που τελείται από τον σύζυγο, ακόμη και σύζυγο ευρισκόμενο σε διάσταση ή διαζευγμένο, ή από πρόσωπο που συνδέεται ή έχει συνδεθεί συναισθηματικώς με το θύμα».

Decreto ministeriale (Υπουργική απόφαση) της 22ας Νοεμβρίου 2019, άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο b:

«Σε περίπτωση ανθρωποκτονίας που τελείται από σύζυγο, ακόμη και σύζυγο ευρισκόμενο σε διάσταση ή διαζευγμένο, ή από πρόσωπο που συνδέεται ή έχει

συνδεθεί συναισθηματικώς με το θύμα, στο πάγιο ποσό των 60 000 ευρώ αποκλειστικώς υπέρ των τέκνων του θύματος».

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Οι ενάγοντες UD και QO είναι οι γονείς, η CA είναι η αδελφή και οι VU και LO είναι τα τέκνα της TS, η οποία δολοφονήθηκε στις 18 Μαΐου 2017 από τον πρώην σύντροφο της KU [παραλειπόμενα]. Ο KU καταδικάστηκε σε κάθειρξη 30 ετών από το Tribunale di Padova (πλημμελειοδικείο της Πάντοβα, Ιταλία) στις 18 Σεπτεμβρίου 2018, απόφαση που επικυρώθηκε από το Corte d'Appello di Venezia (εφετείο Βενετίας, Ιταλία) στις 6 Μαρτίου 2019. Στις 6 Μαΐου 2021, το Corte di cassazione (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Ιταλία) απέρριψε ως απαράδεκτη την αίτηση αναιρέσεως που ασκήθηκε κατά της αποφάσεως επί της εφέσεως και, ως εκ τούτου, η καταδίκη του KU στην προαναφερθείσα ποινή κατέστη αμετάκλητη.
- 2 Σε πρώτο βαθμό, το Tribunale di Padova (πλημμελειοδικείο της Πάντοβα) υποχρέωσε τον KU να καταβάλει αποζημίωση στους πολιτικώς ενάγοντες και επιδίκασε προσωρινή αποζημίωση ύψους 400 000 ευρώ σε κάθε τέκνο, 120 000 ευρώ σε κάθε γονέα και την αδελφή του θύματος και 30 000 ευρώ στον MI, εν διαστάσει (όχι διαζευγμένου) συζύγου του θύματος.
- 3 Δεδομένου ότι ο αυτουργός της ανθρωποκτονίας δεν διέθετε περιουσιακά στοιχεία και εισοδήματα και του χορηγήθηκε το ευεργέτημα της πενίας, προϋπόθεση την οποία προβλέπει το άρθρο 12, στοιχείο b, του νόμου 122/2016, οι γονείς, η αδελφή, τα τέκνα και ο σύζυγος αποφάσισαν να επωφεληθούν της προστασίας που τους παρέχει η οδηγία 2004/80 και τα μεν τέκνα του θύματος έλαβαν από το Δημόσιο αποζημίωση ύψους 20 000 ευρώ έκαστο, ο δε ευρισκόμενος εν διαστάσει αλλά μη διαζευγμένος σύζυγος του θύματος έλαβε αποζημίωση ύψους 16 666,66 ευρώ.
- 4 Οι ενάγοντες, αφού διαπίστωσαν ότι το ιταλικό Δημόσιο, θεσπίζοντας τον νόμο 122/2016, επέβαλε σημαντικούς περιορισμούς στην καταβολή αποζημιώσεως κατά παράβαση της οδηγίας 2004/80, ζήτησαν:
 - να μην εφαρμοστεί, ως μη σύννομη, η υπουργική απόφαση της 22ας Νοεμβρίου 2019· συνακολούθως, να καθοριστούν τα ποσά που τους οφείλονται ως αποζημίωση και βάσει του βαθμού συγγενειάς τους με την TS, με προσδιορισμό της αποζημιώσεως στο εύλογο και προσήκον μέτρο κατά την έννοια του άρθρου 12 της οδηγίας 2004/80, λαμβανομένου υπόψη του ποσοτικού προσδιορισμού της ζημίας με την καταδικαστική απόφαση εις βάρος του KU, και να υποχρεωθούν η Presidenza del consiglio dei Ministri (Προεδρία του Υπουργικού Συμβουλίου, Ιταλία) και το Ministero dell'interno (Υπουργείο Εσωτερικών, Ιταλία) να καταβάλουν την εν λόγω αποζημίωση·

- επικουρικός, να υποχρεωθούν οι εναγόμενοι οργανισμοί να καταβάλουν τα ίδια ποσά ως αποζημίωση λόγω της εσφαλμένης εφαρμογής της οδηγίας 80/2004/ΕΚ, ιδίως του άρθρου 12 αυτής.
- 5 Όσον αφορά την κατάσταση των τέκνων, οι εναγόμενοι οργανισμοί ζήτησαν την απόρριψη της αγωγής για τον λόγο ότι τους καταβλήθηκε νομίμως αποζημίωση ύψους 20 000 ευρώ, αφού διαπίστωσαν ότι μεταξύ των ελκόντων δικαιώματα συγκαταλεγόταν και ο σύζυγος του θύματος, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι η υπουργική απόφαση της 22ας Νοεμβρίου 2019 προβλέπει, σε περίπτωση ανθρωποκτονίας, κατ' αποκοπήν αποζημίωση ποσού 60 000 ευρώ, με την κατανομή που προβλέπεται στο άρθρο 11, παράγραφος 2ter, του νόμου 122/2016.
- 6 Όσον αφορά την κατάσταση των γονέων και της αδελφής του θύματος, οι εναγόμενοι οργανισμοί ζήτησαν επίσης την απόρριψη της αγωγής λόγω παρελεύσεως της αποσβεστικής προθεσμίας των 60 ημερών που προβλέπεται για την υποβολή της αιτήσεως αποζημίωσης δια της διοικητικής οδού· επικουρικός, οι εναγόμενοι οργανισμοί ζήτησαν την απόρριψη της αγωγής των γονέων και της αδελφής του θύματος, με την αιτιολογία ότι, δυνάμει της εθνικής ρυθμίσεως, η αποζημίωση καταβάλλεται στον επιζώντα σύζυγο και στα τέκνα· εάν ελλείπουν ο σύζυγος και τα τέκνα, η αποζημίωση οφείλεται στους γονείς και, εάν ελλείπουν οι γονείς, στα αδέλφια που συγκατοικούν με το θύμα και συντηρούνται από αυτό κατά τον χρόνο τελέσεως του εγκλήματος.

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 7 Κατά τους ενάγοντες, είναι προδήλως παράνομο το όριο που προβλέπεται στο άρθρο 11, παράγραφος 2-bis, του νόμου 122/2016, το οποίο αναγνωρίζει δικαίωμα αποζημίωσης στους γονείς του θύματος μόνον ελλείψει τέκνων και συζύγου του, ενώ τα αδέλφια δικαιούνται αποζημίωση μόνον ελλείψει όλων των προηγούμενων προσώπων, αναπαράγοντας τη διάταξη του άρθρου 568 του [ιταλικού] αστικού κώδικα, η οποία προβλέπει τον προσδιορισμό των νομίμων κληρονόμων στο πλαίσιο της διαδοχής αιτία θανάτου, όπως ρητώς αναφέρεται στην παράγραφο 2ter του ίδιου άρθρου. Πράγματι, η διάταξη αυτή ορίζει τους γονείς και τα αδέλφια του θύματος ως πρόσωπα που δικαιούνται αποζημίωση και, επομένως, ρητώς δέχεται ότι έχουν υποστεί ζημία από το έγκλημα, *άρα πρέπει να αποζημιωθούν ιδίω δικαίωματι, αλλά χορηγεί την αποζημίωση μόνον επικουρικός, δηλαδή υπό τον όρο ότι ελλείπουν τα τέκνα και ο σύζυγος του θύματος, δηλαδή αποζημιώνονται σύμφωνα με το κληρονομικό δίκαιο.*
- 8 Κατ' αυτόν τον τρόπο, ο Ιταλός νομοθέτης παρέβη αδικαιολόγητα την υποχρέωση αποζημίωσης που καθορίζει το άρθρο 12 της οδηγίας, καθόσον προέβλεψε μια αναιτιολόγητη απαίτηση αποζημίωσης, αποφασίζοντας ποιοι από τους πλείονες ζημιωθέντες, στους οποίους αναγνωρίζει αφηρημένα το δικαίωμα, πρέπει στη συνέχεια να αποζημιωθούν συγκεκριμένα, κατά τρόπο άλλωστε αυθαίρετο και χωρίς να λαμβάνονται υπόψη κριτήρια δίκαια και προσαρμοσμένα στη συγκεκριμένη περίπτωση. Αποζημίωση επιδικάστηκε επίσης στον MI, εν

διαστάσει σύζυγο της TS από το 2006, δηλαδή ήδη 11 έτη πριν από την ανθρωποκτονία, ο οποίος δικαιούται αποζημίωση βάσει του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 2bis: *«σε περίπτωση θανάτου του θύματος συνεπεία του εγκλήματος, καταβάλλεται αποζημίωση στον επιζώντα σύζυγο και στα τέκνα»*. Κατά συνέπεια, ακόμη και αν ο συναισθηματικός δεσμός έχει σαφώς ατονήσει, ίσως σε σημείο τέτοιο ώστε σχεδόν να μην υφίσταται πλέον, υπάρχει ένα πρόσωπο (ο ευρισκόμενος εδώ και χρόνια σε διάσταση σύζυγος) που δικαιούται αποζημίωση, ενώ η αποζημίωση αυτή δεν αναγνωρίζεται στον πατέρα και τη μητέρα του θύματος, γονείς των οποίων ο συναισθηματικός δεσμός με την κόρη τους ουδέποτε αποδυναμώθηκε, όπως δεν αποδυναμώθηκε ο δεσμός με την αδελφή του θύματος.

- 9 Υφίσταται επίσης άνιση μεταχείριση όσον αφορά το διαφορετικό σύστημα αποζημιώσεως που προβλέπουν άλλες διατάξεις υπέρ των συγγενών των θυμάτων εγκληματικών πράξεων: κατά το άρθρο 5, παράγραφος 4, του νόμου 206/2004, περί αποζημιώσεως των θυμάτων τρομοκρατικών πράξεων, χορηγείται αποζημίωση *«στον επιζώντα σύζυγο, στα ανήλικα τέκνα, στα ενήλικα τέκνα, στους γονείς και στα αδέρφια, εφόσον συγκατοικούν με το θύμα και συντηρούνται από αυτό»* κατά το άρθρο 2, παράγραφος 3, του νόμου 407 του 1998, επίσης υπέρ των θυμάτων της τρομοκρατίας, χορηγείται αποζημίωση *«στον επιζώντα σύζυγο, στα ανήλικα τέκνα, στα ανάπηρα ενήλικα τέκνα, στους γονείς και στα αδέρφια, εφόσον συγκατοικούν με το θύμα και συντηρούνται από αυτό»*.
- 10 Κατά τους ενάγοντες, το ποσό των 20 000 ευρώ που χορηγήθηκε στα τέκνα βάσει της υπουργικής απόφασης της 22ας Νοεμβρίου 2019, το οποίο αντιστοιχεί στο 5 % του ποσού που επιδικάστηκε από τα δικαστήρια ως προσωρινά ορισθείσα αποζημίωση, δεν φαίνεται να συνάδει με την απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 16ης Ιουλίου 2020, Presidenza del Consiglio dei Ministri κατά BV (C-129/19, EU:C:2020:566), σύμφωνα με την οποία «το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/80 έχει την έννοια ότι η κατ' αποκοπήν αποζημίωση που καταβάλλεται στα θύματα εγκλήματος σεξουαλικής βίας στο πλαίσιο εθνικού συστήματος για την αποζημίωση των θυμάτων εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως “εύλογη και προσήκουσα”, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, αν καθορίζεται χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η σοβαρότητα των συνεπειών που έχει για τα θύματα η διαπραχθείσα αξιόποινη πράξη και αν, ως εκ τούτου, δεν συνιστά προσήκουσα συμβολή στην αποκατάσταση της υλικής ζημίας και στην ικανοποίηση της ηθικής βλάβης που αυτά υπέστησαν» (σκέψη 69).
- 11 Οι ενάγοντες προβάλλουν έναν τρίτο ισχυρισμό περί ελλείψεως νομιμότητας της εθνικής ρυθμίσεως, καθόσον εξαρτά την καταβολή της αποζημιώσεως από την προϋπόθεση ότι το κράτος έχει δεσμεύσει τα κονδύλια για τον σκοπό αυτό κατά παράβαση της αιτιολογικής σκέψεως 10 της οδηγίας («[τ]α θύματα εγκληματικών πράξεων συχνά δεν μπορούν να λάβουν αποζημίωση από τον δράστη της αξιόποινης πράξης, λόγω του ότι ο δράστης ενδέχεται να μη διαθέτει τους απαιτούμενους πόρους για να ικανοποιήσει απόφαση αποζημίωσης ή διότι δεν μπορεί να εξακριβωθεί η ταυτότητά του ή να διωχθεί ποινικά»), το δε άρθρο 12

του νόμου 122/2016 ορίζει ότι, για την καταβολή αποζημιώσεως, είναι αναγκαίο το θύμα να έχει επιχειρήσει ανεπιτυχώς αναγκαστική είσπραξη κατά του καταδικασθέντος ή, όπως εν προκειμένω, να του έχει χορηγηθεί το ευεργέτημα της πενίας λόγω ελλείψεως οικονομικών μέσων.

- 12 Όσον αφορά την κατάσταση των τέκνων, οι εναγόμενοι οργανισμοί επισήμαναν ότι ο διοικητικός προσδιορισμός της αποζημιώσεως πραγματοποιήθηκε σε πλήρη συμμόρφωση προς τις ισχύουσες διατάξεις, ήτοι την υπουργική απόφαση της 22ας Νοεμβρίου 2019, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι υπάρχει επιζών σύζυγος, και ότι το ίδιο το Δικαστήριο, με την απόφαση της 16ης Ιουλίου 2020, C-129/19, αφού υπενθύμισε ότι τα κράτη μέλη διαθέτουν ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως ως προς τον τρόπο καθορισμού της αποζημιώσεως που προβλέπεται στο άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/80 (σκέψη 58), έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι το άρθρο 12, παράγραφος 2, δεν απαγορεύει την καταβολή κατ' αποκοπήν αποζημιώσεως στα θύματα (σκέψη 65), και απαιτεί μόνον η αποζημίωση αυτή να είναι «εύλογη και προσήκουσα»· κατά το Δικαστήριο, η προϋπόθεση αυτή πληρούται όταν η αποζημίωση, συμπεριλαμβανομένης της κατ' αποκοπήν αποζημιώσεως, συνιστά «προσήκουσα συμβολή στην αποκατάσταση της υλικής ζημίας και στην ικανοποίηση της ηθικής βλάβης που υπέστ[η]» το θύμα (σκέψη 69).

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της αποφάσεως περί παραπομπής

- 13 Κατά το αιτούν δικαστήριο, η επίμαχη εθνική ρύθμιση, όσον αφορά τους γονείς του θύματος ανθρωποκτονίας, εξαρτά σαφώς την καταβολή της αποζημιώσεως από την έλλειψη συζύγου και τέκνων του θύματος και, όσον αφορά την αδελφή ή τον αδελφό του θύματος, από την προϋπόθεση ότι δεν υπάρχουν γονείς, υπό τον όρο ότι συγκατοικούν με το θύμα και συντηρούνται από αυτό, καταλήγοντας στην αναγνώριση της λειτουργίας του μέτρου ως αντισταθμίσεως για την απώλεια της προσδοκίας διατροφής, παραγνωρίζοντας πλήρως τη μη περιουσιακή πτυχή της οδύνης που συνδέεται με τη βίαιη απώλεια του μέλους της οικογένειας.
- 14 Όσον αφορά τον σύζυγο και τα τέκνα, μολοντί ο εν λόγω σύζυγος βρίσκεται από μακρού χρόνου σε διάσταση με το θύμα, προβλέπεται απλή κατανομή της αποζημιώσεως βάσει των διατάξεων περί κληρονομικής διαδοχής, υπό την επιφύλαξη της ικανότητας του Ταμείου που συστάθηκε δυνάμει του άρθρου 14 του νόμου 122/2016 και, ως εκ τούτου, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η σοβαρότητα των συνεπειών του εγκλήματος για τα θύματα, όπως προκύπτει από την απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Ιουλίου 2020 στην υπόθεση C-129/19.
- 15 Το ποσό της αποζημιώσεως για τα τέκνα (20 000 ευρώ) προσδιορίστηκε κατά τρόπο σημαντικά δυσανάλογο σε σχέση με το ποσό που επιδικάστηκε ως προσωρινά ορισθείσα αποζημίωση στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας (400 000 ευρώ για κάθε τέκνο) και σε μέτρο εν πολλοίς συγκρίσιμο με το ποσό που χορηγήθηκε στον σύζυγο (16 666,66 ευρώ), χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι παράμετροι που εφαρμόζονται συνήθως όσον αφορά την απώλεια της γονικής

σχέσης: η ηλικία του θύματος, η ηλικία του επιζώντος, ο βαθμός συγγένειας και η συγκατοίκηση. Το ποσό που επιδικάστηκε εν προκειμένω στα τέκνα θα μπορούσε να μην θεωρηθεί «εύλογο και προσήκον», κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/80.

- 16 Όσον αφορά την αποσβεστική προθεσμία για την υποβολή αιτήσεως αποζημιώσεως δια της διοικητικής οδού, βάσει του άρθρου 13, παράγραφος 2, του νόμου 122/2016, δεδομένου ότι οι γονείς και η αδελφή του θύματος δεν έχουν αξίωση βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 2bis, του νόμου 122/2016, εφαρμόζεται στην περίπτωση τους η αποσβεστική προθεσμία των 60 ημερών που προβλέπει το άρθρο 13, παράγραφος 2, του νόμου 122/2016. Η πρόβλεψη μιας τόσο σύντομης αποσβεστικής προθεσμίας φαίνεται να αντιβαίνει στο δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου που κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ